

Polikliniek Dr. A. Martens (1932).

Deinze (Astene), Emiel Clauslaan 136.

De polikliniek en de villa die dokter Martens door architect Henry Van de Velde liet bouwen, bevinden zich aan weerszijden van de steenweg Gent-Kortrijk in het buitengebied van Astene bij Deinze. “Villa Landing” werd in de jaren 1980 ingrijpend verbouwd en doet nu dienst als restaurant. De polikliniek werd in dezelfde periode tot woning getransformeerd maar is daarbij nauwelijks gewijzigd; zelfs het interieur is nagenoeg ongeschonden gebleven.

Van de Veldes benoeming als docent aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde (HIKO) van de Universiteit Gent in oktober 1925, had zijn terugkeer uit Nederland mogelijk gemaakt. Martens was Hoogleraar Interne Ziekteleer aan dezelfde universiteit. Hij had faam verworven als diëtist en kon bogen op een vooraanstaand cliënteel van politici, intellectuelen en kunstenaars. Zijn villa en polikliniek zijn aanmerkelijke realisaties uit Van de Veldes “Belgische modernistische periode.” Hoewel ze beiden in de stilistische lijn liggen van “Het Nieuwe Huis” (1927) dat de architect in Tervuren voor zichzelf bouwde, vertonen ze onderling opvallende verschillen. Meest treffend is het uiteenlopende materiaalgebruik. Dit onderscheid is in feite kenmerkend voor een fundamenteel verschillende inzet op beide ontwerpen.

De polikliniek (1932) wordt in de eerste plaats beheerst door een aantal organisatorische principes. Alle lokalen worden door eenzelfde gang bediend terwijl hun seriële schikking en de systematische voorziening van interne verbindingseuropen een parallel dienstenparcours mogelijk maken. De eigenlijke gang verloopt in twee loodrechte segmenten zodat de rij van de patiëntenkamers een onderscheiden beuk kan vormen. De prominente positie die zo op de buitenhoek van het gebouw tot stand kwam, werd aan de breed beglaasde spreekkamer van de dokter voorbehouden. Het lage, L-vormige volume werd verder afgestemd op de contouren van het perceel zoals ze gedictieerd worden door de stompe snijding van de steenweg met de Beekstraat. Aan de achterzijde mag het gebouw begrensd worden door strakke, haakse gevels; aan de voorzijde worden de verschillende richtingen in een opeenvolging van verspringende convexe wanden gebundeld en opgespannen. De polikliniek lijkt zo wat Van de Velde “het modulerende vermogen van de omtrek” noemde te moeten belichamen.

Daar waar “Villa Landing” (1934) het sluitstuk is van een ontwerp dat de totaliteit van het perceel tussen de steenweg en de Leie moest beheersen, werd de polikliniek veeleer geconcipieerd als een vrijstaand voorwerp dat een eigen rol ten aanzien van de ruimere omgeving op zich kon nemen.

De villa werd opgevat als een additionele compositie van ongelijke volumes die het opgaande systeem van terrassen tot een hoogtepunt moest brengen. De ruwe metselwerkstroken, de uitspringende dakranden, de gehele horizontale geleiding van de gepleisterde gevels continueren de trapsgewijze opbouw die bij de oever wordt aangezet. In het geval van de twee jaar eerder gebouwde polikliniek werden dikwijls analoge middelen ingezet om de horizontale dynamiek van het uitgestrekte weiland als op een brandpunt te richten. Schilder-dichter Pierre-Louis Flouquet merkte op dat Van de Velde hier blijk geeft “de les van de bodem” te hebben begrepen. De brede, diepe lintvoegen in de continue baksteenvlakken, het complexe apparaat van uitspringende betonluifels dat de entree markeert, de scherpe horizonten die over de verdeelregels van de raampartijen lopen, de donkerglanzende, getande muurbekroning die het gehele gebouw omlijnt; allen lijken ze het gebouw aan de bodem te verankeren en dragen ze bij tot een horizontale stuwning die zich destijds kon spiegelen aan de weidsheid van het platte land.

De polikliniek van Dokter Martens werd in 1994 geplaatst op de monumentenlijst.

BIBLIOGRAFIE

FLOUQUET P-L., *Polyclinique privée et habitation pour un docteur*, in *Bâtir*, 1937, nr. 51, pp. 1049-50; JACOBS S., *Henry Van de Velde, Wonen als kunstwerk, een woonplaats voor kunst*, Leuven 1996, 238p, ihb. pp. 103-107.

Guy Châtel
(Vakgroep Architectuur en Stedenbouw van de UGent)